

“Словаря коннотативных собственных имен”: *Мазепа* – 1. *Зрадник*; 2. *Ненадійна, непорядна людина* [6, 217].) У сучасній західній культурній антропології та когнітивній антропології такі універсальні для спільноти смисли окреслюються як смисли, що поділяються й розуміються усіма членами групи. (Згадаймо, наприклад, яку “українську” конотацію здобуло слово “*професор*” після Помаранчевої революції в Україні.)

Так, суттєво різняться уявлення українського та російського народу про людей, яких називають *старцями*. В українському мовно-культурному просторі старець – найчастіше вбога людина, яка живе з того, що їй дають інші люди (звідси *старцювати* – не мати нічого свого, просити), у росіян це похилого віку людина, яка присвячує своє життя служінню Богу, або ж мудрий, як правило, старезний дід, до якого звертаються за порадою з будь-якого питання.

Зіставний аналіз безеквівалентної лексики обох мов, етноунікальних слів-символів, стереотипних образів, кліше і штампів свідомості, а також національно детермінованих комунікативних стратегій, дозволяє намітити “зони напруги” при міжкультурній комунікації.

Підсумовуючи, слід ще раз наголосити, що мовна некомпетентність комунікантів у ситуаціях спілкування в Україні лише в окремих випадках стає причиною виникнення мовного конфлікту; найчастіше до мовного аспекту долучаються фактори когнітивного і соціально-психологічного характеру. Тобто комунікативний збій у білінгвальній комунікації може трапитися *через* власне не/недорозуміння, невірну інтерпретацію тощо, а також *всупереч* розумінню (інтенцій, значення слів, комунікативного смислу тощо). Будь-який бар’єр, що виникає у спілкуванні, є лише психологічним “захистом” від “чужого” повідомлення й обов’язково долається при бажанні.

Використана література:

1. *Борисенко Н.А.* Лексико-семантическая интерференция в русской речи на Украине (лингвистический и социолингвистический аспекты). – К., 1990.
2. *Гудков Д.Б.* Теория и практика межкультурной коммуникации. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003.
3. *Гумбольдт В. фон.* Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984.
4. *Дзюба І.* Інтернаціоналізм чи русифікація? – К., 1998.
5. *Красных В.В.* “Свой” среди “чужих”: миф или реальность? – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003.
6. *Отин Е.С.* Словарь коннотативных собственных имен. – Донецк: Юго-Восток, 2004.
7. *Потебня А.А.* Мысль и язык. – К.: СИНТО, 1993.
8. Психолінгвістическіе ісследованія: слово, текст. Сборник науч. трудов. – Тверь, 1999.
9. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині ХХ ст. (1900-1941). Стан і статус. – 1987.
10. *Щерба Л.В.* Избранные труды по языкознанию и фонетике. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1958. – Т.1.

Сиваш Л.М.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМА СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ФАКТОР ТВОРЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У сучасному світі все більших обертів набирають процеси глобалізації, які відбиваються, крім усіх інших сфер життя, і на лінгвістичній сфері. Це в першу чергу виявляється у взаємопроникненні лексики між мовами, що контактують, тобто у лексичних

запозиченнях. Звернувши увагу на стан сучасної іспанської лексики, можна знайти цьому яскраві підтвердження.

Лінгвістами, які займаються проблемами запозичень, було помічено, як явище глобалізації тісно пов'язане з перевагою певного народу в якійсь сфері. Наприклад, багато слів із спортивною тематикою мають англійське походження, оскільки саме з Англії розповсюдилися деякі види спорту.

Метою дослідження є вивчення впливу англіцизмів/американізмів на розвиток сучасних мов європейського ареалу.

Актуальність дослідження. Глобалізація як домінуючий фактор розвитку сучасного світу впливає на мову, яка є основним засобом комунікації. Як вітчизняні, так і зарубіжні лінгвісти (Н. А. Астаніна, Б. М. Ажнюк, Л. І. Прокопова, В. Д. Радчук, О. О. Ткаченко та ін.) засвідчили, що, оскільки носієм глобалізації виступає англійська мова, слід очікувати посилення її впливу на більшість мов світу.

Англіцизми/американізми, входячи у лексичну систему іспанської мови, підпорядковуються законам мови-реципієнта.

На думку О. І. Чередниченка, “проблема англіцизмів/американізмів стоїть сьогодні перед багатьма мовами світу, зокрема мовами європейського культурного ареалу. Її розв'язання залежить від сталості культурно-мовних традицій. Там, де вони належним чином оберігаються соціумом, вдається обмежити іншомовний вплив і уникнути його негативних наслідків для власної мови” [7, 3].

Людина, потрапивши в інформаційне середовище іншомовної культури, розшифровує коди чужої мови та культури завдяки знанням про власну культуру.

Англійська мова на сучасному етапі – це основний засіб міжнародного спілкування, тому лінгвісти наголошують про необхідність дослідити особливості функціонування англійської мови в усіх стилістичних різновидах: “Лінгвісти підкреслюють дедалі більше зростання перекладних запозичень різного типу в різних мовах світу, завдяки яким зростає кількість адекватних відображень у мовних картинах світу фрагментів дійсності. Якщо раніше, у ХІХ- першій половині ХХ сторіччя у цих картинах була помітна перевага європейського складника, то з другої половини ХХ сторіччя все виразніше зростає питома вага американізованих компонентів” [3, 75].

Мовна картина світу розуміється як відображення звичайних уявлень мовної спільноти про певні об'єкти дійсності. Певні фрагменти мовної картини світу дають можливість засвідчити наслідки взаємозв'язків культур та контактування мов: “Через проникнення в мовну картину світу пізнається ментальність народу, його міфологічне мислення, виявлення мовних форм, що відтіняють універсальні логічні закони людського мислення” [1, 93].

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. більшу частину запозичень становлять англіцизми. Наприклад, В. Д. Радчук виділяє такі причини активізації впливу англійської мови: “комп'ютеризація, тяжіння до міжнародних стандартів ділового партнерства, до науки та освіти Заходу, передове товаровиробництво в англомовних країнах, лідерство англійської як міжнародної тощо” [6, 44].

Зазначимо, що найбільша кількість англіцизмів спостерігається у галузях телекомунікації, електрообчислювальної техніки, науково-технічній, суспільно-політичній сферах та у банківських справах: *Інтернет* (укр.) – *Internet* (ісп.), *менеджер* (укр.) – *manager* (ісп.), *маркетинг* (укр.) – *marketing* (ісп.), *інвестор*, *інвестиційний* (укр.) – *inversor* (ісп.), *холдинг* (укр.) – *holding* (ісп.) та ін.

Лінгвісти вважають, що саме у цих галузях виникають найбільш значні явища та процеси, які вимагають точних семантичних номінацій.

Цей список можна доповнити такими чинниками: феномен мовної моди, культ молодіжної культури, швидка зміна мовних смаків, а також наявність культурних та творчих зв'язків (*ковбой* (укр.)/*cow-boy* (исп.); *кока-кола* (укр.)/*coca-cola* (исп.)). Так, вживання “модних” іншомовних слів теж усвідомлюється як ознака престижу. Крім того, з цим може бути пов'язаний і протилежний ефект: убачання в іншомовних запозиченнях негативного символу, що стверджує неприйнятні цінності. Варто зазначити, що це не стосується давніх запозичень, цілком засвоєних [8, 179].

Цікаву думку висловив Г. В. Зимовець про те, що запозичуються слова на позначення понять, “які в певний момент відображають загальні настанови суспільства про прийнятність та модність того або іншого типу поведінки” [2, 155].

Можливо, людина, навмисно використовуючи у своїй лексиці іншомовні слова або вирази, створює з них нові мовні конструкції, щоб засвідчити оточуючим про свою приналежність до певної соціокультурної групи. Хоча замість запозичення можна використати слово, яке існує у власній мові (*bar – cafeteria, manager – gerente, ect.*).

Іншомовний синонім має певні переваги над власним словом, бо він моносемічний, тобто має вузьке значення, а власне слово за час свого існування набуває різні додаткові значення, що розширює його смислову структуру.

“Насичення” сучасних європейських мов англіцизмами пов'язане з розширенням європейсько-американського мовного ареалу, завдяки чому англійська стає “світовою мовою” у спілкуванні між народами та державами. Внаслідок зближення мов, культур, етносів відбувається інтернаціоналізація мови. Іншомовні слова з англійської переходять у розряд інтегруючого складу мови, бо не сприймаються як новація.

За широтою вживання англіцизми/американізми можна поділити на *дві групи*: англіцизми/американізми з обмеженою сферою вживання (спеціальні, жаргонізми: *holding, manager*) та загальноновживані англіцизми/американізми (давні англіцизми/американізми; колишні екзотизми; іншомовні слова, у яких розвинулися нові значення: *film, bar*).

Ми бачимо певну тенденцію використання англіцизмів без перекладу в іспанських газетах: “*Pero la controversia, la raíz del asunto, no es tanto la nobatada, el tropezó de una ministra recién llegada que desconoce las normas y directivas europeas sobre la fiscalidad de libros y discos y es corregida de inmediato por la minuciosidad juridical de la vicepresidenta Fernández de la Vega, que lo califica como un “deseo” – un acto de wishful thinking, confundir deseos con realidades-, como una clarificación de principios en torno a la gestión pública de los bienes e impulsos culturales de una sociedad democrática avanzada*”; “*Luego y alas firsts ladies fueron decoración de alta casa, como Jacqueline Kennedy, experta en Channel*”; “*Así que el nuevo presidente español, después de excusarse ante el primer ministro irlandés por su “bad english”, se sintió inspirado y, señalando el cielo de Dublín, exclamó: “beautiful day” (precioso día)*”; “*My English is very bad*”, le dijo Rodríguez Zapatero al presidente irlandés Bertie Ahern” (“*El mundo*” domingo, 2 de mayo de 2004 año).

Звернімо увагу на те, що слова або словосполучення можуть уводитись у речення в англійському варіанті без пропонування іспанського відповідника, а також іспанський відповідник в дужках виступає як пояснення запропонованого англійського варіанта.

Використання “іноземних слів” – явище, яке дуже часто зустрічається в іспанській публіцистичній літературі. Англійські запозичення сучасного періоду мають характер подібних “іноземних вкраплень”: “Неносій мови починає зіставляти “моделі” чужої культури з “моделями” своєї культури, намагаючись установити або їх подібність і

взаємозв'язок, ...або створити новий, маркований як національно-специфічний для даної іншомовної культури” [5, 68].

Ми вважаємо, що відбувається перемикання коду при використанні англіцизмів/американізмів. Тут важливою є думка Е. Хаугена про те, що при одному висловлюванні послідовно використовуються різні мовні коди [9, 122]. Мова йде про відображення англійської/американської картини світу при мовній взаємодії.

Іншомовне слово, потрапивши до мови-реципієнта, під впливом іноземної культури може змінювати своє значення, що сприяє певним змінам у мові, а також “впливає на динаміку розвитку самого інституційного комунікативного простору, охоплюючи всі його рівні” [4, 157].

На підставі викладеного можна зробити **висновок**, що активне використання американізмів засвідчує тенденцію до глобалізації, яка залежить від значного політичного та економічного авторитету США як супердержави. Англіцизми/американізми є важливим складником формування сучасної ділової мови як іспанської, так і інших мов. Питання про оцінку процесів, що відбуваються в сучасній іспанській мові, є актуальними як для іспанців, так і для людей, що займаються її вивченням, адже мова постійно еволюціонує і здатна пристосовуватись до вимог життя та до численних і різноманітних комунікативних потреб комунікантів.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що носії мови використовують тексти, наповнені словами іноземного походження, зокрема англійського (деякі запозичення здаються нам немотивованими), оскільки вони вважаються більш екзотичними, модними і влучними. Отже, наявність їх у мові можна пояснити соціально-психологічними причинами.

Використана література:

1. *Єрмоленко С.Я., Бибик С.П.* Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
2. *Зимовець Г.В.* Вплив англійської мови на українську в епоху глобалізації // Мова і культура. – К.: Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2003. – Вип. VI. – Т. 5. – С. 153–161.
3. *Клименко Н.Ф.* Запозичення у мовних картинах світу // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К., 2003. – № 2. – С. 73-76.
4. *Пилипенко Р.Є.* Німецький економічний дискурс: методологія, моделі, жанри. Монографія / За ред. Д.І. Сахарчук. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – 316 с.
5. *Приходько Г.І.* Міжкультурна комунікація в контексті когнітивної лінгвістики // Програма наукової конференції “Мови, культури і переклад у добу глобалізації” і резюме доповідей 20-21 вересня 2005 р. КНУ ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – С. 68.
6. *Радчук В.Д.* Мова в Україні: стан, функції, перспективи // Мовознавство.– К., 2002. – № 2-3. – С. 39-45.
7. *Чередниченко О.І.* Мовні контакти у сучасному світі // Програма наукової конференції “Мови, культури і переклад у добу глобалізації” і резюме доповідей 20-21 вересня 2005 р. КНУ ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – С. 3.
8. *Яворська Г.М.* Про “чужі” слова // Культура слова. – К., 1996 – № 48–49. – С. 175-179.
9. *Haugen E.* The Confusion of Tongues. The Ecology of Language. – Stanford: Stanford university Press, 1972.